

“นางโน” “คนโน”

จุลลดา ภักดีภูมินทร์

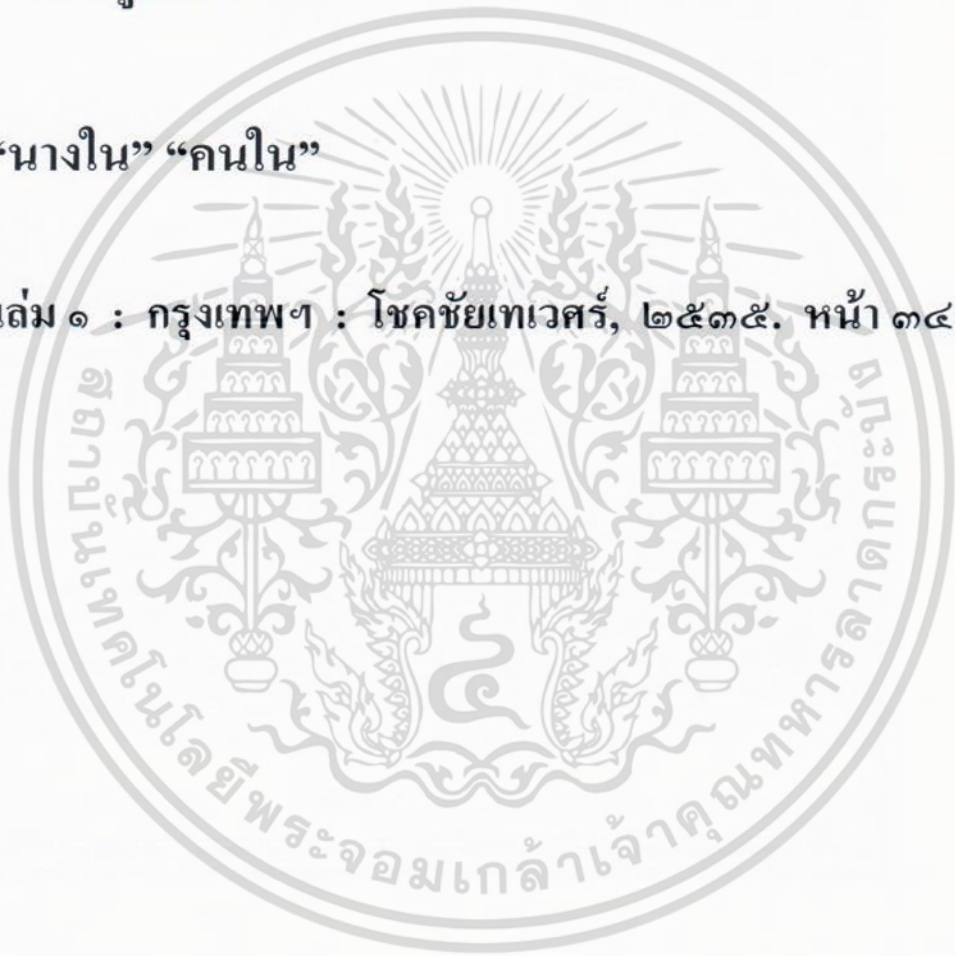

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้เขียน: จุฑลดา ภัคดีภูมินทร์

ชื่อบทความ: “นางใน” “คนใน”

ที่มา: เถาะวัง เล่ม ๑ : กรุงเทพฯ : โชคชัยเทเวศร์, ๒๕๓๕. หน้า ๓๔๐ - ๓๔๖

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๙ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ๙

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

“นางใน” “คนใน” ถวายบังคมลา

ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น “นางใน” ย่อมเป็นสิ่งหวงห้าม
และเมื่อถือว่าเป็น “ของพระเจ้าแผ่นดิน” แล้ว
ก็ไม่มีใครกล้าบังอาจรับเอาไว้เป็นของตน
จึงทรงมีพระบรมราชโองการพระราชทานพระบรมราชานุญาต
มิฉะนั้น...ก็อาจมีผู้อื่น “เอาเรื่อง” ว่าละเมิดกฏมณเฑียรบาล

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
ให้ข้าราชการสำนักฝ่ายใน ไม่ว่าจะป็นเจ้าจอมหรือพนักงานตำแหน่งใด
กราบถวายบังคมลาออกนอกราชการได้ หากไม่เต็มใจ
และไม่พอใจที่จะอยู่ในราชการต่อไป

ในประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ มีประกาศอยู่ฉบับหนึ่ง ออกนามข้าราชการฝ่ายใน ๑๒ คน
ซึ่งกราบบังคมลาออกด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน บางคนก็ทรงมีพระราชวินิจฉัยกำกับด้วยข้อความคมขำ
อยู่ดังนี้

“มีพระบรมราชโองการให้ประกาศแก่ท่านทั้งปวง ให้ทราบว่าเป็นเพราะได้ทรงพระกรุณาโปรด
เกล้าฯไว้แต่ก่อนว่า บรรดาข้าราชการฝ่ายใน แก่สาวปานกลางใด ๆ เว้นไว้แต่เจ้าจอมมารดาที่มี
พระองค์เจ้านอกนั้น ถ้าใครจะใคร่ออกนอกราชการเอง หรือบิดามารดาจะขอให้ออกนอกราชการ
ก็จะโปรดให้ออกโดยสะดวก ไม่ห้ามปราม กักขัง ดังธรรมเนียมเก่าแลที่อื่น ๆ

ในปีมะเมีย สัมฤทธิศกนี้ มีคนข้างใน ๑๒ คน กราบถวายบังคมลาออกนอกราชการ ไม่รับ
พระราชทานเบี้ยหวัด ก็โปรดเกล้าฯให้ออกโดยสะดวก
คน ๑๒ คนนั้น มีชื่อตัวแลชื่อบิดา แลกำหนดอายุประมาณดังนี้

๑. เผือก บุตร พระยาประชาชีพ (คต) อายุ ๓๘ ปี
๒. แสง บุตร พระยาเพชรภู (น้อย) อายุ ๓๙ ปี
๓. หุ่น บุตร พระฤทัย อายุ ๒๓ ปี
๔. ตาด บุตร นายศรีมหาดเล็ก อายุ ๓๗ ปี

ทั้ง ๔ คนนี้ถวายตัวแต่ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว คนที่ ๑ ที่ ๒ เป็น
เจ้าจอมอยู่งาน คนที่ ๓ ยังว่างอยู่ คนที่ ๔ เป็นพนักงานชวาลา

ครั้นมาถึงแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บัดนี้คนที่ ๑ ที่ ๒ ตกเป็น
พนักงานชวาลา พนักงานพระสุธารส คนที่ ๓ ยกขึ้นมาเป็นเจ้าจอมอยู่งาน ส่วนคนที่ ๔ คงเป็น
พนักงานอยู่ตามเดิม

บัดนี้ทั้ง ๔ คนนี้ เห็นว่าจะได้ความสบายกายสบายใจด้วยอยู่นอกพระราชวัง จึงกราบถวาย
บังคมลาออก ก็โปรดให้ออก

๑. เลี่ยม บุตร พระยาราชภักดีศรีรัตนราชสมบัติ อายุ ๒๑ ปี
๒. พุ่ม บุตร พระยาประชาชีพ (กระต่าย) อายุ ๑๖ ปี
๓. กลีบ บุตร พระยาประชาชีพ (กระต่าย) อายุ ๑๕ ปี
๔. สั่งวาล บุตร พระราชสมบัติ อายุ ๑๘ ปี
๕. ปริก บุตร หลวงอุดมจินดา อายุ ๑๖ ปี
๖. เลี่ยม บุตร หลวงอุทยานาธิกรณ์ อายุ ๑๕ ปี
๗. สารภี บุตร ขุนบุรินทรเก่า อายุ ๑๕ ปี
๘. พัน บุตร ขุนชำนาญคดี อายุ ๑๕ ปี

ทั้ง ๘ คนนี้ ถวายตัวในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว นี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
คนที่ ๑ เป็นพนักงานพระแสง ป่วยเป็นลมสันดาน ขอลาออก
เมื่อากรรมใดๆ ทั้งสิ้น ออกจากนี้ให้ดั่งแบ่งเบื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าจอมออกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้
คนที่ ๒ ที่ ๓ นั้น เขามาถวายตัวเมื่อบิดาทายแล้ว พอเป็นเหตุที่จะได้มรดกมาก เพราะทำ

ราชการ ครั้นได้มรดกแล้วก็ออก

คนที่ ๔ ที่ ๕ ที่ ๖ ที่ ๗ ที่ ๘ เป็นละคอน มีวิชารู้เดินรู้ราวอยู่ คนที่ ๔ ที่ ๕ นั้น บิดาไม่ยอมให้ออก อยากให้ทำราชการฉลองพระเดชพระคุณ แต่มารดาขอตัวให้ออก ตัวก็อยากออก ก็โปรดให้ออกตามใจตัวแลมารดา

คนที่ ๖ นั้น ว่ากันในพระราชวังว่าหุดาน่ากลัวนัก ชัดใจก็ออกเสีย บิดามารดาก็เห็นชอบด้วย

คนที่ ๗ นั้น รูปพรรณก็ชอบกลอยู่ ครั้นจะทรงพระกรุณาชุบเลี้ยงเป็นเจ้าจอมอยู่งาน ก็ทรงเห็นว่ามิกรียาแรงอน ศึกษามากเกินไป ทรงเห็นว่าจะเป็นที่ชอบใจของคนที่ชอบอย่างนั้นเป็นอันมาก จึงโปรดว่าจะออกเสียก็ตามเถิด จึงออกเสีย

คนที่ ๘ นั้น เป็นคนมือไว ทุความเนื่อง ๆ ไม่มีใครรับเลี้ยงไว้ ผู้ใหญ่ในพระราชวังบังคับให้ออกเสีย

คนทั้งสิบสองคนนี้ พ้นจากราชการแล้ว ถ้าจะไปถวายตัวในวังเข้าก็ตี จะรับไว้ก็ได้ จะเข้าฝากตัวในบ้านขุนนาง จะรับไว้ก็ได้หรือเจ้านายแลขุนนางผู้ใดชอบใจคนใด จะเกลี้ยกล่อมสู่ขอไปจากบิดามารดา เอาไปเลี้ยงเป็นนางห้าม เป็นภรรยาก็ตาม ทรงทราบจะทรงยินดีโดยสุจริต ไม่กระดากกระเดื่องเคืองขัดอะไรเลย เพราะมีพระราชประสงค์จะให้ผู้ที่ใครก็ได้ภรรยา ได้ภรรยา แลให้ผู้ที่ออกได้ชื่นชมสมประสงค์ด้วย ครั้นจะยกพระราชทานมาตามทรงพระราชดำริ ก็กลัวชายแลหญิงจะไม่ต้องใจกัน แลบิดามารดาของหญิงจะไม่ยินดี ก็จะเป็นที่ว้าร้อนรนไป พระราชประสงค์จะให้ราชธรรมเนียมใหม่นี้ปรากฏเป็นตัวออกไปในภายหน้า แลเป็นพระเกียรติยศด้วย คนที่ออกไป ไม่ต้องเสียเงินทองอะไร”

กรณีต้องมีพระบรมราชโองการประกาศว่า คนที่กราบถวายบังคมลาออกไป จะไปอยู่กับใครหรือแต่งงานกับใครก็ได้ เพราะในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น “นางใน” ย่อมเป็นสิ่งหวงห้ามและเมื่อถือว่าเป็น “ของพระเจ้าแผ่นดิน” แล้ว ก็ไม่มีใครกล้าบังอาจรับเอาไว้เป็นของตน จึงทรงต้องมีพระบรมราชโองการพระราชทานพระบรมราชานุญาต มิฉะนั้น ถึงแม้พระเจ้าแผ่นดินจะไม่ทรงเอาเรื่อง ก็อาจมีผู้อื่น “เอาเรื่อง” ว่าละเมิดกฎหมายเทียรบาล

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีพระบรมราชโองการพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นางในลาออกได้ แต่ก็ทรงละเอียดถี่ถ้วน ในประกาศฉบับหนึ่ง ทรงแจ้งไว้อย่างละเอียดเป็นเรื่อง ๆ ไป

“เจ้าจอมมารดาพระองค์เจ้าในแผ่นดินที่ล่วงมาแล้ว ถ้ายังมีพระองค์เจ้าก็อย่าให้มีผัว แต่ถ้าอยากจะมีผัวให้ได้ ก็ให้มากราบทูลพระกรุณาว่าตัดรอนพระองค์เจ้าให้ขาดเสียก่อน อย่าให้เรียกว่าเจ้าจอมมารดาเลย ถ้าพระองค์เจ้ายอมตัด ไม่นับถือแล้ว จะโปรดให้มีผัวตามสบาย ถ้าไม่ได้กราบบังคมทูลพระกรุณา ขึ้นมีผัว ถ้าผัวเป็นพระองค์เจ้า ก็จะโปรดลดเบี้ยหวัดเสียกึ่งหนึ่ง ถ้าผัวเป็นหม่อมเจ้าเป็นข้าราชการบรรดาศักดิ์ก็ตี จะยกเบี้ยหวัดเสีย แล้วจะให้เสียภาษีปีละ ๑๒ ตำลึง (หมายถึงเบี้ยหวัดของเจ้าจอมมารดานั้น-ผู้เขียน)

ถ้ามีผัวเป็นข้าราชการ มีบรรดาศักดิ์น้อยแลไพร่ จะให้ลงพระราชอาญา แล้วผัวจะให้รับราชบาตร แล้วเอาตัวส่งหญ้าช้าง ตัวหญิงให้ลงพระราชอาญาจำไว้จนตาย แต่ถ้าพระองค์เจ้า (ผู้เป็นลูก-ผู้เขียน) สงสาร กราบทูลขอ ก็จะพระราชทานให้ไปอยู่กับพระองค์เจ้า รับพระราชทานเบี้ยหวัดเหมือนอย่างนางนม ให้เรียกแต่ว่า มารดา ไม่ให้ใส่คำนำเรียกว่าเจ้าจอม”

การที่ทรงรอบคอบดังนี้ ก็เพื่อจะรักษาพระเกียรติยศพระองค์เจ้า ผู้เป็นพระราชโอรส พระราชธิดาในพระเจ้าแผ่นดินนั่นเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้